

GERŲJŲ PRAKTIKŲ RINKINYS

KOVOS SU SMURTU ARTIMOJE APLINKOJE,
GEROJI PRAKTIKA EUROPOJE IR JUNGTYNĖSE
VALSTIJOSE

The logo consists of the word "improve" in a lowercase, sans-serif font, with a stylized graphic of horizontal lines to its left. Below it, the word "empower" is written in a similar font, with a stylized graphic of horizontal lines to its right.

improve
empower

GERŲJŲ PRAKTIKŲ RINKINYS

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

Šis projektas (2016-1-IE01-KA204-016906) yra finansuojamas Europos Komisijos programos Erasmus+ lėšomis. Šio leidinio turinys atspindi tik jo autorių požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.

TURINYS

Ivadas	5
I Bendradarbiavimo gerosios praktikos	6
MARAC – Tarpžinybinė rizikos vertinimo konferencija (Austrija).	6
Nevyriausybinių organizacijų tinklas (Rumunija)	7
II Praktinės priemonės specialistams	8
Mažasis teismas/Tribunolas (vokiečių kalba: Minigericht) (Austrija).	8
Šeiminio smurto ir smurto lyties pagrindu aukų paramos modelis (Bulgarija).	9
III Specialistų mokymai	10
Mokymai: Moters ir vaiko apsaugos šeiminio smurto atveju geroji praktika (Airija).	10
Šeiminio smurto mokymo programa socialiniams darbuotojams (JAV).	11
IV Paramos paslaugos šeiminio smurto aukoms	12
Tolesnė priežiūra (Šveicarija).	12
“AŠ ESU INSTRUKTORIUS”- asmenų, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, įgalinimas (Bulgarija)	13
Projektas “Mirties priešastis: moteris” (Švedija)	14
Įgalinimo centrai (Švedija)	15
Projektas „EMPOWER“ (Lietuva)	16
Ekonominio teisingumo projektas (JAV)	17
Atvejo valdymo metodas šeiminio smurto bylų sprendimui bendradarbiaujant institucijoms (Rumunija).	18
Nacionalinė karštoji linija 1522 (Italija)	19
Psichologinės pagalbos planas, skirtas jaunoms moterims, patyrusioms smurtą lyties pagrindu Andalūzijoje (Ispanija)	19

„BIG Coordination“(šeiminio smurto intervencijos centro Berlyne dalis), Vokietija	20
Oranžinio namo (oland. Oranje Huis) modelis (Nyderlandai)	22
V Praktinės priemonės moterims, patyrusioms smurtą artimoje aplinkoje:	23
Išmanioji pagalbos programėlė moterims (Austrija)	23
VI Priemonės, skirtos užkirsti kelią smurtui artimoje aplinkoje:	24
Projektas „Santykiai be smurto“ (Šveicarija)	24
Švietimo priemonių rinkinys „Tikėkis pagarbos“ (Jungtinė Karalystė)	25
Darbas – saugi vieta asmenims, patiriantiems smurtą artimoje aplinkoje	26
(Jungtinė Karalystė)	26
Savanoriškas Sevilijos universiteto bendruomenės tinklas, skirtas padėti asmenims, patyrusiems smurtą lyties pagrindu (Ispanija)	27
Projektas PAVD (Portugalija)	28
VII Sąmoningumo didinimo kampanijos:	29
Nacionalinė visuomenės informavimo kampanija „2in2u“ (Airija)	29
Fotoprojektas „Superherojės“ (Lietuva)	30
Bendruomenė „Feministing“ (Italija)	31
„Pilietinė drąsa yra naudinga visiems“ – visuomenės telkimas kaimo vietovėje (Vokietija)	31
Visuomenės informavimo kampanija „Žinok savo teises“ (Nyderlandai)	32
VIII Priemonės, skirtos dirbti su smurtautojais:	34
Elektroninė smurtautojų priežiūros programa (Portugalija)	34

Apie projektą:

EMPROVE siekia padėti moterims, patyrusioms smurtą artimoje aplinkoje, bei įgalinti jas gerinant:

- PARAMA: didinant konsultantų gebėjimus siekiant pagerinti moterims, patyrusioms šeiminių smurtą, teikiamų konsultavimo paslaugų ir mokymų lygį
- SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJĄ organizuojant specialius renginius pagrindiniams suinteresuotiems subjektams bei labiausiai su šia problema susiduriantiems specialistams, medikams ir kitų susijusių sričių darbuotojams
- BENDRADARBIAVIMĄ tarp visų svarbių suinteresuotų subjektų, kovojančių su smurtu artimoje aplinkoje
- POLITIKOS FORMAVIMO praktiką smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir intervencijos srityje regioniniame, nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse

EMPROVE yra tiesiogiai skirtams šioms tikslinėms grupėms:

- Konsultantams, dirbantiems su asmenimis, patyrusiais smurtą artimoje aplinkoje aukomis
- Paramą teikiantiems savanoriams, nevyriausybinių organizacijų darbuotojams, ligoninėse dirbantiems socialiniams darbuotojams, policijai, darbdaviams

Apie leidinį:

Šį gerųjų praktikų tyrimą atliko visos projekte dalyvaujančios partnerių organizacijos. Tyrimo metu buvo surinktos gerosios kovos su smurtu artimoje aplinkoje praktikos Europoje ir Jungtinėse Valstijose.

Leidinyje apžvelgiamis šios gerosios praktikos:

Mokymo/konsultavimo priemonės, nukentėjusioms nuo šeiminių smurto skirtos programos bei paramos priemonės, šeiminių smurtą išgyvenusių moterų konsultacijų metu naudojami modeliai/metodai; mokymo priemonės ir programos, skirtos specialistams, dirbantiems su šeiminių smurto aukomis, nacionalinės programos, egzistuojančios bendradarbiavimo praktikos.

Gerųjų praktikų tyrimas buvo atliktas šiose šalyse:

Airija	Lietuva
Austrija	Nyderlandai
Bulgarija	Portugalija
Ispanija	Rumunija
Italija	Švedija
Jungtinės Amerikos Valstijos	Šveicarija
Jungtinė Karalystė	Vokietija

BENDRADARBIAVIMO GEROSIOS PRAKTIKOS

MARAC – Tarpžinybinė rizikos vertinimo konferencija (Austrija)

Institucija	Vienos intervencijos centras
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2010 m. gruodžio mėn.
Daugiau informacijos:	http://www.interventionsstelle-wien.at/marac-leitfaden

MARAC reiškia „Tarpžinybinė rizikos vertinimo konferencija“

(angl. “Multi-Agency Risk Assessment Conference”).

MARAC – tai žmonių, kuriems yra iškilusi didelė rizika patirti artimoje aplinkoje smurtą, apsaugos modelis.

Šį metodą policija kartu su moterų saugumo padaliniu sukūrė 2003 metais Kardifo mieste Velse (Jungtinėje Karalystėje).

MARAC tikslas – nustatyti pastovų bendradarbiavimą tarp skirtingų institucijų, kurioms tenka susidurti su šeiminių smurto prevencija. Uždaras tinklas, kurį sudaro visos šios institucijos bei pastovus jų bendradarbiavimas ir bendravimas turėtų pagerinti potencialių aukų apsaugą.

Kiekvieną mėnesį vykstančių susitikimų metu keičiamasi informacija, o vėliau parengiamas detalus priemonių ir veiksmų planas šeiminių smurtą patyrusių moterų apsaugai.

Visos dalyvaujančios institucijos paskiria savo atstovą pastoviam darbui MARAC veikloje, taip sudarant galimybę užmegzti gerus santykius su visais tinklo nariais bei užtikrinti bendradarbiavimą.

Vienos intervencijos centras taip pat parengė vadovą, kaip vystyti bendradarbiavimą tarp institucijų kovai su šeiminiu smurtu ir jo prevencijai bei paramos aukoms teikimui.

“Partnerschaften gegen Gewalt” <http://www.interventionsstelle-wien.at/marac-leitfaden>

MARAC – gerosios praktikos modelis ne tik Austrijoje, bet ir visoje Europoje.

Tarpžinybinės rizikos vertinimo konferencijos nauda:

- Pagrindinė šios sistemos teikiama nauda – stiprus ryšys bei keitimasis informacija tarp svarbiausių institucijų, kurios savo veikla vienaip ar kitaip dirba su potencialiomis šeiminių smurto aukomis. Reguliarus keitimasis informacija padeda pagerinti rizikos vertinimo priemones, o taip pat suteikia galimybę tinkamai reaguoti į situaciją. Tai taip pat yra ir metodas, padėjęs daugumai klientų laiku gauti reikiamą paramą ir konsultacijas.
- Asmeniniame lygmenyje pirmieji rezultatai parodė, kad veikloje dalyvaujant pastoviams institucijų atstovams, klientai pradėjo labiau pasitikėti šiomis institucijomis.

Sėkmės kriterijai /Patarimai sėkmingam įgyvendinimui:

- Visų dalyvaujančių institucijų įsipareigojimas;
- Valdymo komitetas, kuris planuoja darbo procesą ir jam vadovauja;
- Pastovūs MARAC nariai;
- Klientų duomenų apsauga;
- Rekomenduojamas moderavimas iš išorės, jei vienoje MARAC komandoje būtų daug atstovų;
- Institucijų atstovai turėtų būti renkami iš vadovaujančio personalo, nes jie turi turėti teisę priimti svarbius sprendimus ir teisinę galią tai atlikti.

Tai atskleidžia tarpžinybinio bendradarbiavimo svarbą dirbant su šeiminių smurto aukomis siekiant jas surasti, apsaugoti ir suteikti reikiamą pagalbą. Tai svarbu ne tik siekiant tinkamai įvertinti ir suvaldyti smurto riziką, bet taip pat ir darbui su moterimis, patyrusiomis smurtą artimoje aplinkoje, padedant joms atrasti savo kelią į pilnavertį socialinį gyvenimą..

Nevyriausybinių organizacijų tinklas (Rumunija)	
Institucija	Dvidešimties NVO tinklas dirbantis lyčių lygybės bei apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir kovos su juo srityje
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2015
Daugiau informacijos:	http://violentaimpotrivafemeilor.ro/

Pagrindiniai tinklo tikslai:

- Didinti informuotumą apie šeiminių smurtą vykdant šias veiklas: prevencines kampanijas, skelbiant informaciją apie susijusius teisinius aktus bei informaciją apie pagalbos tarnybas, krizių intervenciją, apsaugant moteris nuo išnaudojimo, seksualinės prievartos, fizinio ir psichologinio smurto, stiprinant šeiminių smurtą patyrusių moterų pasitikėjimą savimi.

Taikyti metodai:

Šiame gerosios praktikos pavyzdyje 20 NVO yra susijusios savo siekiu įgyvendinant lyčių lygybę ypatingą dėmesį skiriant smurto artimoje aplinkoje prevencijai. Tai yra bendrai besimokančių ir dirbančių NVO grupė, kurioje vienai NVO atliekant tyrimą ir ieškant daugiau informacijos apie reiškinį, kita NVO renka statistinius duomenis, trečia ieško būdų sužinoti daugiau apie šeiminių smurto aukas, dar kita NVO rengia medžiagą socialiniams darbuotojams, medicinos personalui, policijos tarnautojams ir kt.

Šiame tinkle mes išskyrėme 3 vadovus:

1. **Šeiminių smurtas: tarpžinybinės komandos koordinuojama intervencija: vadovas specialistams**, kurį parengė Gabriela Dima ir Iolanda Felicia Beldianu. Tai priemonė, kuri pirmiausiai skirta visų sričių specialistams, kurių darbas yra susijęs su šeiminiu smurtu – socialiniams darbuotojams, psichologams, greitosios pagalbos skyriaus personalui, teismo ekspertams, teisininkams, lygtinio nuteisimo inspektoriams, policijos darbuotojams. Vadovas taip pat gali būti naudojamas studentų mokymams bei naudingas tiems, kurie ruošiasi dirbti šioje ar susijusiose srityse, o taip pat ir smurtą patyrusioms moterims ar net smurtautojams.

2. **Praktinis vadovas šeiminių smurto aukoms**

Asmenys, manantys, jog tapo smurto aukomis ar rizikuoja jomis tapti, šiame vadove ras naudingos informacijos kur ieškoti pirmosios pagalbos, o taip pat ir sužinos daugiau apie paslaugas, kuriomis jie gali pasinaudoti. Specialistai, dirbantys su šeiminių smurto aukomis, taip pat ras jiems naudingos informacijos, kurią galės pritaikyti savo darbe, teikdami konsultacijas smurto aukoms.

3. **Vadovas seksualinio smurto aukoms**

Šį vadovą parengė tinklas Mes nutraukiame tylą apie seksualinį smurtą. Jis skirtas seksualinį smurtą patyrusiems žmonėms, o taip pat tiems, kurie nori žinoti, kaip jiems elgtis seksualinio smurto atvejais. Šiame vadove taip pat nurodytos seksualinio smurto aukoms paslaugas teikiančios organizacijos, aprašomos aukos teisės, o taip pat pateikiamas paramą aukoms teikiančių specializuotų NVO sąrašas.

PRAKTIŠKŲ PRIEMONIŲ SPECIALISTAMS

Mažasis teismas/Tribunolas (vokiečių kalba: Minigericht) (Austrija)

Institucija	Gewaltschutzzentrum Steiermark (Štirijos krizių intervencijos centras)
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	Prototipą sukūrė "Gewaltschutzzentrum Steiermark" 2002 m.
Daugiau informacijos:	http://www.gewaltschutzzentrum-steiermark.at/

Minigericht – Mažasis teismas/tribunolas

tai pagalbinė priemonė, taikoma nukentėjusiųjų nuo smurto artimoje aplinkoje konsultacijų proceso metu bylos perdavimo teismui atveju.

Mažasis teismas/tribunolas – tai stalo žaidimas, kurį sudaro miniatiūrinė teismo salė ir 32 žetonai, kuriems gali būti priskirti skirtingi vaidmenys. Ši priemonė padeda moterims ir vaikams, išgyvenusiems šeiminių smurtą, pasirengti įvairioms situacijoms, kurios gali iškilti teismo salėje.

Mažasis teismas – tai kelių metodologijų, naudojamų terapijoje ir konsultacijų metu, variacija. Šeiminių smurtą patyrę asmenys gali įsivaizduoti teismo procesą ir praktiškai išbandyti įvairias galimas situacijas.

Tai nėra sudėtingas metodas, todėl jį nesudėtinga suprasti nukentėjusiems suaugusiems, paaugliams ir vaikams – visiems, kuriems reikia pasirengti teismui.

Mažajame teisme/tribunole taip pat numatyta ir prieštaringo bylos nagrinėjimo situacija.

Mažajo teismo/tribunolo nauda:

- Labai išsamiai paaiškina visas teismo procedūras;
- Padeda konsultacijas teikiančiam personalui/specialistams paaiškinti asmenims, patyrusiems smurtą artimoje aplinkoje visų teismo procese dalyvaujančių asmenų vaidmenis ir darbą;
- Praktiškai išbandant procedūrą sumažėja šeiminių smurtą išgyvenusiujų baimė prieš teismą bei jie geriau supranta ko tikėtis akistatos su smurtautoju metu, jie jaučiasi labiau užtikrinti teismo metu, iš naujo išgyvendami ir pasakodami apie patirtą smurtą teisėjui ir advokatams.
- Rengiantis teismui/žaidžiant šį stalo žaidimą galima išsiaiškinti visus atvirus klausimus ir pavojingas situacijas.

Mažasis teismas/tribunolas gali būti naudojamas kaip pagalbinė priemonė mokant darbuotojus, dalyvaujančius pasirengimo teismui ir konsultacijų procese.

Šeiminių smurto ir smurto lyties pagrindu aukų paramos modelis (Bulgarija)

Institucija	Bulgarijos partneriai, Demokratijos studijų centras ir žmogaus teisių akademija, Norvegija
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2016
Daugiau informacijos:	http://partnersbg.org/ver2/wpcontent/uploads/2016/09/VSM_EN_web.pdf

Pagrindiniai **šio vadovo** tikslai – teikti praktinius patarimus aukoms, o taip pat ir gaires specialistams, dirbantiems šeiminių smurto ir smurto lyties pagrindu srityje.

Tai išsamus tyrimas šia tema, suteikiantis gerą žinių pagrindą bet kuriam specialistui, pradedančiam dirbti šioje srityje. Surinkta informacija padeda pamatyti visą situaciją, susipažinti su paskutiniaisiais tyrimais bei geriau suprasti paramos smurto aukoms metodą.

Projekto EMPROVE komanda nustatė, kad šis modelis gali būti labai vertingu specialistams, kurie tik pradeda dirbti paramos šeiminių smurto aukoms srityje. Skyrius Nr. 8 “Tendencijos smurto aukų pagalbos ir paramos paieškose”, kuriame pateikiamos aiškios gairės kaip teikti paramą išgyvenusiems šeiminių smurtą, gali būti naudingas ir konsultantams.

SPECIALISTŲ MOKYMAI

Mokymai: Moters ir vaiko apsaugos šeiminių smurto atveju geroji praktika (Airija)

Institucija	Pagalba moterims (Airijos įstaiga)
Daugiau informacijos:	https://www.womensaid.ie/about/training.html https://www.facebook.com/womensaid.ie

Moters ir vaiko apsaugos šeiminių smurto atveju geroji praktika -

tai specialūs mokymai specialistams, savo darbe tiesiogiai susiduriantiems su šeiminių smurto atvejais.

Pagalbos moterims centras – tai kompetencijos centras, skirtas specialistų ir organizacijų mokymui dirbti su moterimis ir vaikais, patiriančiais šeiminių smurtą. Neformalus mokymai rengiami remiantis keturiasdešimties metų tiesioginio darbo, teikiant paramą moterims, patirtimi bei tarptautiniais gerosios praktikos modeliais.

Mokymai: Moters ir vaiko apsaugos šeiminių smurto atveju geroji praktika.

Ryšys tarp smurto prieš vaiką ir šeiminių smurto yra aiškiai nustatytas, kadangi būtent šeiminių smurto atveju daugiausiai pasitaiko ir smurto prieš vaiką atvejų.

Dalyviai įgis daugiau žinių ir geriau supras:

- Šeiminio smurto dinamiką;
- Smurto formas, kurias smurtautojai dažniausiai naudoja prieš moteris ir vaikus;
- Ilgalaikį ir trumpalaikį smurto poveikį moterims ir vaikams;
- Kliūtis gauti paramą ir apsaugą;
- Veiksmingą įsitraukimą į veiklą, kurioje prioritetas teikiamas moterų ir vaikų saugumui;
- Paramos teikimą vienam iš nesmurtaujančių tėvų vadovaujanti gairėmis „Pirmiausiai vaikai“;
- Riziką, susijusią su smurtautoju ir pagrindiniais veiksmais
- Perkėlimo galimybės moterims ir vaikams, patyrusiems šeiminių smurtą.

Moters ir vaiko apsaugos šeiminių smurto atveju gerosios praktikos nauda:

- Pabrėžia specialistams svarbius pagrindinius principus, teisės aktus ir įgūdžius, o taip pat suteikia realius resursus, kuriais gali pasinaudoti dirbantys su šeiminių smurtą išgyvenusiais asmenimis.
- Šeiminio smurto aukoms pagalbą teikia gerai informuoti, patyrę specialistai, gebantys kiekvienai moteriai pritaikyti jai labiausiai tinkantį paramos metodą.

Šeiminio smurto mokymo programa socialiniams darbuotojams (JAV)	
Institucija	Simmons kolegija, Socialinio darbo mokykla, Bostonas -
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2010 – šiuo metu
Daugiau informacijos:	http://www2.simmons.edu/ssw/domestic-violence-training/index.php

Šeiminio smurto mokymai socialiniams darbuotojams

yra skirti pasirengti susitikimui su šeimomis ir asmenimis, patyrusiais smurtą artimoje aplinkoje ar lytinio partnerio smurtą.

Laikotarpyje, tarp 2000 metų birželio mėnesio ir 2002 metų birželio mėnesio Masačusetso nacionalinės socialinių darbuotojų asociacijos komitetas šeiminių smurtui ir seksualinei prievartai parengė internetinę šeiminių smurto mokymo programą. Pradžioje patalpinta Simmons kolegijos socialinio darbo internetinėje sistemoje, vėliau palaipsniui atsirado ir pasauliniame tinkle bei skirta Masačusetso socialinių darbuotojų mokymams. Ši šeiminių smurto mokymo programa, susidedanti iš savarankiškų temų, pritaikyta įvairaus lygio patirtį turintiems socialiniams darbuotojams. 2010 metais šeiminių smurto mokymo programa buvo atnaujinta.

Pagrindiniai šeiminių smurto mokymo programos tikslai:

- savo darbe socialiniai darbuotojai susiduria su šeimomis ir asmenimis, patyrusiais šeiminių ar lytinio partnerio smurtą. Atsižvelgiant į šeiminių smurto paplitimą ir su juo susijusią riziką, išskylančią fizinei ir emocinei sveikatai, labai svarbu visiems socialiniams darbuotojams suteikti bent bazines šios srities žinias.

Visas mokymas yra padalintas į trumpus skyrius, kurių kiekvieno pabaigoje yra testas, kurį atlikęs asmuo gali, ar atsakė teisingai, peržiūrint paaiškinimus atsidariusiame lange. Klaidingo atsakymo atveju – besimokančiajam pateikiamas teisingas atsakymas. Tai atvira programa, kuria galima naudotis internete.

PARAMOS PASLAUGOS ŠEIMINIO SMURTO AUKOMS

Tolesnė priežiūra (Šveicarija)

Institucija	Frauenhaus Zürcher Oberland (prieglauda Zürcher Oberland)
Daugiau informacijos:	http://www.frauenhaus-zuercher-oberland.ch/ueber-uns/jahresberichte-frauenhaus-beratungsstelle/

Tolesnė šeiminio smurto aukų priežiūra

tai priežiūros paslauga taikoma tuomet, kai išaiškėja, jog po įprasto gyvenimo prieglaudoje nukentėjusiajai būtina papildoma pagalba.

Tai gali nutikti tuomet, kai pavyzdžiui, moteris nežino, kur jai teks gyventi arba neaiški teisinė situacija smurtautojo atžvilgiu, taip pat nukentėjusiai gali prireikti intensyvesnio psichologinio ar net medicininio gydymo.

Pasitaiko atvejų, kai pastebima, jog moterys nėra pasirengusios išeiti iš prieglaudos, tuomet labai svarbu, kad prieglaudos personalas ir toliau teiktų joms paramą. Taip pat būtina atkreipti dėmesį į šių moterų reintegraciją į visuomenę, teikti joms pagalbą gaunant šeimos konsultacijų paslaugas ir pan.

Šios paslaugos esmė – sustiprinti moteris, patyrusias smurtą artimoje aplinkoje, suteikiant joms stabilumą jų kasdieniame gyvenime bei galimybę būti nepriklausomomis.

Egzistuoja du skirtingi pasiūlymai:

1. Tolesnė ambulatorinė priežiūra – parama apilankant moterį, patyrusią smurtą, namuose.
2. Pastovi tolesnė priežiūra – daugumai klientų/smurtą patyrusiųjų moterų tam, kad atsigauti po patirto smurto, reikia daugiau laiko ir tuo metu jiems skubiai reikalinga parama. Taigi, moterims ir jų vaikams suteikiama galimybė gyventi prieglaudoje mažiausiai 6 mėnesiais ilgesnį laikotarpį, kurio metu jos gauna specialistų konsultacijas ir paramą, padedančią joms atrasti savo kelią į „normalų“ gyvenimą. Ši parama ypač svarbi tuo atveju, kai moterys turi finansinių ir/ar sveikatos problemų arba turi pernelyg daug kasdienių pareigų; taip pat tuomet, kad jų vaikams, taip pat kenčiantiems nuo patirto smurto, reikia laiko atsigauti po patirtų išgyvenimų. Vis dėlto, nepaisant neigiamų ir smurtinių patirčių su savo sutuoktiniais ar partneriais, šeiminį smurtą patyrusios moterys dažnai pas

juos sugrįžta vien dėl to, kad nežino, kaip joms reikėtų elgtis vienoje ar kitoje jų gyvenimo situacijoje.

Tolesnė priežiūra sieka teikti moterims pastovią paramą, taip siekinat jas įgalinti ir padrąsinti jas savarankiškai priimti sprendimus dėl savo veiksmų ir tolesnio gyvenimo. Tokiu būdu, šių moterų ryšys su paramą teikiančiais darbuotojais yra labai svarbus.

Patirtis teikiant tolesnę priežiūrą parodė, jog moterys, kurioms buvo ir toliau teikiama pagalba, buvo aktyvesnės ir savarankiškesnės bendradarbiaujant su valdžios institucijomis, jos taip pat buvo pastovesnės ir sugebėjo gyventi be smurtinių santykių.

“AŠ ESU MOKYTOJAS” - smurto artimoje aplinkoje aukų įgalinimo geroji praktika (Bulgarija)	
Institucija	“Moters ir kūdikio” padalinys, “Socialinių paslaugų vaikams ir šeimoms kompleksas”, Šofijos savivaldybės skyrius
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	“AŠ ESU MOKYTOJAS” - SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE AUKŲ ĮGALINIMO GEROJI PRAKTIKA

Pagrindiniai modelio “AŠ ESU MOKYTOJAS” tikslai yra šie:

- teikti paramą motinoms ir jų vaikams, o taip pat ir nėščioms moterims, apmokant jas taikyti savarankiškumo ugdymo kuriant bendraminčių grupes, kuriose jos galėtų atlikti mokytojo vaidmenį, strategijas. Tikimasi, jog taikant šį metodą klientės taps aktyvesnėmis, pradės labiau savimi pasitikėti bei padidins savo savigarbą;
- padėti joms suvokti socialinių stereotipų poveikį jų identitetui, elgesiui ir lūkesčiams;
- suteikti daugiau žinių ir sustiprinti įgūdžius įvairiose svarbiose gyvenimo srityse, taip padedant joms apsisaugoti nuo pavojingų situacijų ir žmonių bei neleidžiant joms tapti priverstinio darbo, seksualinės, fizinės, emocinės ar psichologinės prievartos aukomis.

Pagrindiniai dalyviai – tai pagalbos besikreipiančios moterys, t.y. klientės (patyrusios smurtą artimoje aplinkoje), kurios atlieka mokytojų ir besimokančiųjų vaidmenį. Komandoje taip pat yra ir 2-3 specialistai (psichologai, socialiniai darbuotojai ir mokytojai), kurie padeda dalyvėms pasirengti tapti mokytojomis, o taip pat dalyvauti grupėje besimokančiųjų vaidmenyje, teikti grįžtamąjį ryšį iš besimokančiųjų pozicijos ir kita.

Šioje gerojoje praktikoje taikomas metodas, kai grupės kuriamos remiantis bendrais interesais, o jų dalyvės atlieka mokytojų vaidmenį. Šis visapusiškas metodas yra taikomas rengiantis darbui grupėje bei jo metu ir yra vadinamas įgalinimu.

Pasiekimai/ poveikis/ nauda:

- Klientės – tos, kurios vedė mokymus ir tos, kurios buvo apmokomos, padarė teigiamą pažangą sustiprindamos savo realių problemų sprendimo ir tarpusavio bendravimo įgūdžius.
- Klientės turėjo galimybę išreikšti save saugioje aplinkoje, kurioje jos neišsiskyrė iš kitų moterų savo įgūdžiais ir gebėjimais. Joms buvo padedama ugdyti savo įgūdžius, bet daugiausiai jos buvo skatinamos patikėti savimi ir savo gebėjimais. Joms būtina patikėti tuo, jog jos turi daug gerų savybių

ir gali pačios keisti savo gyvenimus, išmokti klausytis bei gerbti kitų pasirinkimus.

- Kiekviena iš klientų šiuo metu savarankiškai rūpinasi savo vaiku/-ais. Tai pavyko pasiekti projekto metu sukuriant aplinką, grįstą tarpusavio pagarpa, parama ir galimybėmis išreikšti save.

Ši geroji praktika aiškiai parodo, jog įgalinimas – tai procesas, suteikiantis moterims galių veikti nepriklausomai ir tuo pat metu padedantis moteriai suvokti ir savo vidines galias. Visa tai veiksmingai veikia tuomet, kai moterys yra įtraukiamos į praktinių užduočių atlikimą. Ši geroji praktika vertinga tuo, kad turėjo teigiamą poveikį ne tik toms klientėms, kurios tapo mokytojomis, bet ir visoms kitoms smurtą artimoje aplinkoje išgyvenusioms moterims, kurios „priėmė“ perduodamas žinias. Klientė tampa ne tik mokytoja, tačiau ir įgalinta siekti teigiamų pokyčių savo gyvenime moteris, galinti būti vaidmens modeliu ir kitoms nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusioms moterims.

Projektas “Mirties priežastis: moteris” (Švedija)

Institucija	Unison – Švedijos asociacija, vienijanti virš 130 moterų organizacijų, ginančių moteris nuo prieš jas naudojamo smurto
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2010 – 2012
Daugiau informacijos:	http://www.causeofdeathwoman.com/

Pagrindiniai projekto “Mirties priežastis: moteris” tikslai yra šie:

- Informuoti, įkvėpti ir įgalinti esamas ar buvusias smurto artimoje aplinkoje aukas.
- Teikti papildomą medžiagą, kurią galima būtų taikyti kaip savipagalbos metodą, o taip pat šią medžiagą savo darbe su smurto artimoje aplinkoje aukomis galėtų taikyti specialistai ir konsultantai.

Šią gerąją praktiką sudaro praktinė medžiaga, kurioje siūlomi specialūs grupei skirti įgalinimo pratimai, atliekami diskusijų forma. Visus juos jungia bendras suvokimas apie moterų įgalinimą, o taip pat ir stereotipų laužymas, ypatingai kai kalbama apie smurtą artimoje aplinkoje.

Pasiekimai/ poveikis/ nauda:

- Projektas, darantis didelį poveikį, buvo įgyvendintas 10-yje šalių, kuriose buvo renkamos smurtą artimoje aplinkoje išgyvenusių moterų istorijos, taip pat istorijos ir tų, kurie dėl šios priežasties prarado artimus žmones.
- Iš vienos pusės projektas yra kaip ir tyrimo ataskaita, kurioje pateikiama naudinga informacija, tačiau tuo pat metu tai ir praktinė medžiaga, kurią galima naudoti dirbant su smurtą patyrusia moterimi.

Teigiama įtaka, kurią projektas daro tikslinei grupei, yra glaudžiai susijusi su renkama informacija labai jautria ir nelabai gerai ištyrinėta socialine tema. Projektas taip pat suteikia galimybę susipažinti su technika ir pratimais, kurie iki šiol dar nebuvo taikomi kitose šalyse. Būtent šio projekto metu pirmą kartą imtasi taip giliai tyrinėti šią temą, o tai leis mokymus smurtą artimoje aplinkoje išgyvenusioms moterims vedantiems specialistams suteikti naujų patirčių ir pristatyti būdus, kaip jie galėtų dar daugiau kelti savo kvalifikaciją.

Ši geroji praktika padeda ne tik giliau suvokti šį smurto artimoje aplinkoje reiškinį visoje Europoje, bet taip

pat ir pristato galimus jo sprendimo būdus skirtingose kultūrose, supažindina su taikomomis praktikomis ir jų poveikiu smurtą išgyvenusioms moterims. Čia siūlomi praktiniai metodai, tyrimų analizė bei „tikro gyvenimo“ istorijos, kuriomis pasidalino smurto aukos. Šį projektą nesudėtinga pritaikyti bet kurioje šalyje, nes jis apima plačiai, vaizdžiai, aiškiai ir paprastai pateiktą medžiagą, kurią savo darbe gali naudoti su smurto artimoje aplinkoje moterimis dirbantys specialistai ir konsultantai.

Įgalinimo centrai (Švedija)	
Institucija	Švedijos moterų prieglaudų ir jaunų moterų įgalinimo centrų asociacija (SKR)
Daugiau informacijos:	http://www.causeofdeathwoman.com/

SKR – tai nacionalinė asociacija, vienijanti moterų prieglaudas (kvinnojour), jaunų moterų įgalinimo centrus (tjejour) ir kitas organizacijas, dirbančias vyrų smurto prieš moteris prevencijos srityje.

Pagrindinis įgalinimo centrų tikslas -

teikti moterims paramą ne tik krizės, kurią jos patiria palikusios smurtautoją, metu, bet taip pat padėti joms ir suteikti galimybių keisti savo gyvenimą tuomet, kai jos tampa ramesnėmis po patirtų išgyvenimų ir gali grįžti į įprastą gyvenimą. Švedijos moterų prieglaudų ir jaunų moterų įgalinimo centrų asociaciją (SKR) sudaro daugiau nei 90 organizacijų narių, todėl smurtą patyrusioms moterims gali būti siūlomos įvairios įgalinimo formos. Kai kuriuose centruose dirba pastovus personalas, tačiau didžiąją darbo dalį atlieka savanoriai. Įgalinimo centruose siūlomos paslaugos yra labai įvairios, kai kurios jų parenkamos po pirmojo susitikimo su šeiminių smurtą patyrusia moterimi. Šie centrai turi pagalbos liniją, kurioje tik moterys teikia pagalbą telefonu ar pokalbių linija. Kitų įgalinimo centrų veikla apima informuotumo šia tema didinimą visuomenėje – mokyklose ir kitose nacionalinėse institucijose. Įgalinimo centrai, teikdami pirminę pagalbą moterims, patyrusioms šeiminių smurtą, padėdami joms susisiekti su policija, socialines paslaugas teikiančiomis institucijomis, šeimos teismais ir kitais teisiniais subjektais, taip pat konsultuoja smurto aukas, padeda joms patarimais, suteikia saugią pastogę bei visą kitą joms būtiną paramą. Įgalinimo centrai taip pat organizuoja seminarus lygybės, lyties ir savigarbos temomis.

Kai kurie centrai siūlo visiškai kitą požiūrį į šeiminio smurto aukas: kai patyrusi smurtą auka kreipiasi pagalbos, ji nuvedama į specialų kambarį įgalinimo centre, kur jai atliekamas manikiūras, padaroma šukuosena ir makiažas. Šis „pratimas“ yra tarsi naujos pradžios smurtą išgyvenusios moters simbolis.

Įgalinimo centrų pasiekimai/ poveikis/ nauda:

- Įgalinimo centrai siekia būti jaunų moterų balsu ir ne tik teikti tiesioginę pagalbą, bet taip pat ir daryti įtaką viešai nuomonei tais klausimais, kurie yra tiesiogiai susiję su mergaičių ir jaunų moterų kasdieniu gyvenimu.

Švedijoje egzistuojantys įgalinimo centrai teikia viltį, kad šią praktiką galės įgyvendinti ir kitos Europos šalys. Ši geroji praktika aiškiai parodo, kad tokie ilgalaikiai projektai, kaip šis, gali būti vykdomi pagrįdne savanorių. Taip pat čia pabrėžiamas ypatingas įgalinimo vaidmuo ir skirtingos jo apraiškos formos.

Projektas „EMPOWER“ (Lietuva)

Institucija	Socialinių inovacijų fondas Lietuvoje kartu su partneriais iš Graikijos, Islandijos ir Jungtinės Karalystės įgyvendina projektą EMPOWER. Projektas finansuojamas programos Erasmus+ lėšomis. Projekto koordinatorius - Inova Consultancy, JK.
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2015-2018
Daugiau informacijos:	https://empowerwomen.eu/about/

EMPOWER

siekia spręsti didėjančio poreikio teikti aukštos kokybės paramą ir mokymus socialiai pažeidžiamoms moterims problemą.

Šios rizikos grupėje esančios moterys apima: moteris, patyrusias smurtą artimoje aplinkoje; moteris, tapusias prekybos žmonėmis aukomis; benames moteris; moteris, kurios patiria problemas dėl migracijos.

EMPOWER projekto tikslai:

- Pasiūlyti specialistams, dirbantiems su moterimis, esančiomis socialinėje atskirtyje, bendrųjų įgūdžių ugdymo mokymus, kurių dėka jie galėtų geriau padėti moterims įgyti įgūdžių ir gebėjimų reikalingų verslui ir įsidarbinimui bei taip padidinti jų galimybes įsitvirtinti darbo rinkoje.
- Sustiprinti socialiai pažeidžiamų moterų pasitikėjimą savimi, tikėjimą savo jėgomis ir gebėjimą atsigausti po patirtų išgyvenimų, kad jos galėtų tapti ekonomiškai nepriklausomomis.

Internetinė mokymosi platforma

Sukurta nauja efektyvi mokymosi priemonė padės besimokančioms moterims kartu dalyvauti internetiniuose mokymuose, kuriuose daug dėmesio skiriama bendravimui ir bendrųjų kompetencijų tobulinimui. Internetinė EMPOWER mokymosi platforma siūlo šias dvi programas:

- EMPOWER „Įgalink kitus“ - mokymo paketas konsultantams, dirbantiems su moterimis,
- EMPOWER „Įgalink save“ - mokymosi paketas socialiai pažeidžiamoms moterims.

Internetinėje EMPOWER mokymosi platformoje mokymosi programos pateiktos anglų, graikų, islandų ir lietuvių kalbomis. Mokymosi platformos aplinka yra patogi naudojimui, joje aiškiai ir paprastai yra pateikiama visa mokymosi teorinė ir praktinė medžiaga. Naudodamiesi šia nauja sistema, besimokantieji galės prisijungti prie pasirinktos mokymosi programos, taip pat pasinaudoti visomis siūlomomis paslaugomis ir priemonėmis: forumais, pranešimais ir renginiais.

Platformoje yra pateiktos nuorodos į kitus šaltinius.

Poveikis/ nauda:

Mokymosi internetinėje mokymosi platformoje metu dalyviai:

- Įgis įgūdžių bei sustiprins pasitikėjimą savimi, reikalingą savanoriaujant ar dirbant konsultantu, padedančiu moterims įgyti bendrųjų įgūdžių;
- Įgis ir sustiprins įgūdžius, reikalingus padėti moterims įsidarbinti ar įkurti savo verslą;
- Keisis žiniomis ir mokysis iš kitų konsultantų dalyvaujant paramos grupėse.

Konsultantai turi galimybę nukreipti jų konsultuojamas moteris, pasirengusias įgyti įsitvirtinimui darbo rinkoje reikalingų įgūdžių, pasinaudoti EMPOWER „Įgalink save“ mokymosi programa.

Ekonominio teisingumo projektas (JAV)

Institucija	Kentukio koalicija prieš šeiminių smurtą (KCADV)
Year of implementation and duration	2004 – iki šios dienos
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	https://kcadv.org/our-work/economic-empowerment-program

Ekonominio teisingumo projektas (ETP)

siekia paskatinti intymaus partnerio smurtą išgyvenusių moterų ekonominę nepriklausomybę ir savarankiškumą.

Ekonominiame teisingumo projekte (ETP) moterims, patyrusioms intymaus partnerio smurtą, yra siūlomos trys pagrindinės programos, padedančios įgyti ekonominį stabilumą. ETP suteikia moterims galimybę dalyvauti dvejose suderintose taupymo programose, vadinamose „Klasikinė IDA“ (finansuojama federalinės valdžios) ir „Mašinos IDA“ (finansuojama iš privačių fondų). Abi šios programos padeda moterims, patyrusioms smurtą, taupyti tokiems svarbiems dalykams, kaip: mokestis už profesinį išsilavinimą, pirmasis namas, smulkaus verslo įkūrimo išlaidos ar transporto priemonė. ETP programos dalyvėms taip pat suteikia galimybę gauti savo kreditą pasinaudojant mikro-paskolos programa. Moterys, patyrusios smurtą, glaudžiai bendradarbiauja su specialiai parengtais advokatais, kurie moko moteris nusistatyti ir įgyvendinti savo finansinius tikslus, taip pat teikia moterims pastovią paramą joms siekiant įgyti ekonominį savarankiškumą.

Dalyvauti ETP programoje moterys gali specialiai parengtiems atvejo vadybininkams įtraukiant jas į vieną iš programų. Sutikusios dalyvauti programoje moterys gauna specialiai joms skirtas, jų atvejui spręsti pritaikytas paslaugas, kurias joms teikia apmokyti ekonominio teisingumo advokatai. Projekto sėkmei užtikrinti ryšys su ET advokatais yra gyvybiškai svarbus. ET advokatai susitinka su moterimis, sprendžia jų atvejį, taip pat siūlo moterims įvairias priemones ir strategijas, susijusias su jų finansine gerove, pvz. biudžeto sudarymas. EP advokatai dirba su moterimis tuo atveju, jei jos dalyvauja vienoje iš trijų ET projekto sudedamųjų dalių: klasikinės IDA, mašinos IDA ar mikro-paskolos programoje.

Bendras šios programos biudžetas yra maždaug 800 000 USD kasmet. Ši suma apima mikro-paskolų fondą, lėšų suderinimą, metinį planavimą, kredito ataskaitas ir išlaidas pagalbiniam personalui.

Visose programose dirbantys advokatai apmokomi kiekvienais metais 2 dienų seminare.

Pasiekimai/poveikis

- Tikimasi, jog po dalyvavimo IDA programoje moteris taps mažiau priklausomos nuo valstybės paramos bei turės daugiau žinių apie finansų planavimą, naudojimąsi bankine sistema bei pagrindiniais finansiniais produktais. Tikimasi, kad jos nenukentės nuo tokių paslaugų, kaip, pavyzdžiui, paskolų teikėjai. Taip pat tikimasi, kad moterys turės santaupų sąskaitoje nenumatytiems atvejams.
- Nuo projekto pradžios moterys atliko 265 turto pirkimus, 120 moterų įsigijo savo pirmąjį namą, 114 moterų įgijo aukštąjį išsilavinimą, 30 moterų įsigijo automobilį, 7 moterys atidarė savo kredito sąskaitą, 18 moterų padidino savo kredito sąskaitą 50 ar daugiau vienetų, 11 moterų padidino savo

kredito sąskaitas 100 ar daugiau vienetų, 82 moterys pasiėmė mikro-paskolas ir 31 moteris įkūrė ar išplėtojo smulkų verslą.

Atvejo valdymo metodas šeiminių smurto bylų sprendimui bendradarbiaujant institucijoms (Rumūnija)

Institucija	Socialinės paramos ir vaiko apsaugos generalinis direktoratas (SPVAGD) Ialomita apskrityje
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	Nuo 2011 iki šios dienos
Daugiau informacijos:	http://dpcialomita.ro

Pagrindiniai Atvejo valdymo metodo tikslai yra šie:

1. Identifikuoti šeiminių smurto aukas, pranešti apie jas, atlikti pirminį įvertinimą bei imtis spęsti jų bylas.
2. Atlikti detalų, išsamų ir daugiamačį šeiminių smurto aukų ir jų šeimų situacijos, o taip pat ir numanomo smurtautojo įvertinimą;
3. Planuoti specializuotas paslaugas ir paramą bei kitas intervencijos priemones, kurių reikia šeiminių smurto aukų reabilitacijai, tame tarpe planuojant ir paslaugų ar intervencijos priemonių šeimai ir numanomam smurtautojui teikimą;
4. Teikti paslaugas ir intervencijos priemones: padėti šeiminių smurto aukoms ir jų šeimoms gauti ir pasinaudoti visomis būtinomis paslaugomis ir inicijuoti, kur reikia, teisminį procesą;
5. Stebėti ir pastoviai pakartotinai įvertinti progresą, sprendimus ir specializuotas intervencijos priemones;
6. Užbaigti paslaugos ir specializuotų intervencijos priemonių teikimo etapą ar galutinį etapą, stebėjimą po paslaugų suteikimo ir bylos uždarymą.

Daugiafunkcinė ir tarpinstitucinė komanda dalyvauja tiek vertinimo, tiek ir specializuotų paslaugų teikimo procese. Nėra standartinių reikalavimų komandos sudėčiai tikslų atžvilgiu (įvertinimo ar intervencijos), tačiau yra kelių kategorijų specialistai, kurių minimali sudėtis komandoje yra privaloma:

1. Socialinis darbuotojas, kuris paprastai būna ir bylos vadybininkas (jei turi įstatymuose numatytus įgūdžius);
2. Psichologas (dažnai padalinyje / SPVAGD specializuota paslauga);
3. *Gydytojas* (paprastai teikiantis specializuotą SPVAGD paslaugą) ar kiti specialistai: ginekologai, akušeriai, psichiatrai ir kt.;
4. Policijos darbuotojas. Priklausomai nuo bylos pobūdžio, policininkas gali dirbti vienas ar kartu su kitais policijos tarnautojais iš šių struktūrų: baudžiamasis tyrimas, viešoji tvarka (policijos nuovados), analizė, prevencija ir tyrimas, kova su organizuotu nusikalstamumu, taip pat ir su policijos tarnautoju, kuris paskirtas į vaiko apsaugos komisiją (VAK);
5. Teisininkas (dažniausiai SPVAGD priklausantis teisininkas).
6. Komandos nariais taip pat gali būti ir kiti specialistai (mokytojai, teismo ekspertai, terapeutai, lygtinio nuteisimo inspektorius, teisininkai, kunigai).

Bylos vadybininkai, remdamiesi detalia įvertinimo ataskaita, parengia **šeiminio smurto aukos reabilitacijos ir/ar socialinės re-integracijos planą**. Planas rengiamas bendradarbiaujant visai daugiafunkcinei komandai. Šiame plane numatytos paslaugos skirtos tiek šeiminio smurto suaugusioms aukoms, tiek ir visai šeimai bei įtariamam smurtautojui.

Pasiekimai:

Aukoms, kurios turėjo galimybę gauti prieglobstį gyvenamajame skubios pagalbos centro name šis modelis suteikia nusiramimą ir viltį.

Nacionalinė karštoji linija 1522 (Italija)	
Institucija	Smurtas prieš moteris ir mergaites – Socialinės paslaugos > karštoji linija/pagalbos linija
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2006
Daugiau informacijos:	http://evaw-global-database.unwomen.org/en/countries/europe/italy/2006/national-hotline-service-1522

2006 metais Lygių galimybių departamentas pradėjo teikti nacionalinės karštosios linijos paslaugą numeriu 1522, kad nukreiptų moteris ir mergaites, patyrusias smurtą, į prieglaudą ir kovos su smurtu centrus. Paslauga teikiama 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę. Paslauga gali būti prieinama anonimiškai. Visos skambučių centro operatorės yra moterys, mokančios įvairias kalbas: italų, prancūzų, anglų ir arabų, kad smurtą patyrusios moterys ir mergaitės galėtų laisvai papasakoti apie savo patirtį. Karštosios linijos operatorės praeina specialius mokymus. Susitvarkyti su stresu, kylančiu dėl darbo su asmenimis, patyrusiais smurtą, joms padeda psichologas. Ši paslauga nėra skirta tam tikros rūšies smurtą patyrusiems asmenims: ji yra skirta įvairių smurtą patyrusiems asmenims, atsižvelgiant į jų poreikius bei patirto smurto pobūdį (smurtas šeimoje, seksualinis smurtas ir seksualinis priekabiavimas, persekiojimas, priekabiavimas ir kt.).

Pagal 2009 m. vasario mėnesio įstatymo dekretą Nr. 11/23, karštosios linijos paslaugai buvo skirta dar 1 milijonas eurų, siekiant suteikti profesionalią psichologinę ir teisinę pagalbą, bei nedelsiant susisiekti su policija skubiais atvejais (12 ir 13 straipsniai).

Tai yra geroji praktika, kurios metu savo srities profesionalai dirba dėl idėjos. Tai – geras teikiamų paslaugų pavyzdys, parodantis, kaip pasiekti smurtą patyrusius asmenis.

Psichologinės pagalbos planas, skirtas jaunoms moterims, patyrusioms smurtą lyties pagrindu Andalūzijoje (Ispanija),	
Institucija	Andalūzijos moterų institutas
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	Pradėta 2013 m.
Daugiau informacijos:	www.juntadeandalucia.es/iam

Programos tikslas:

padėti visiškai pasveikti jaunoms moterims, kurios kenčia/kentėjo partnerio arba buvusio partnerio smurtą. Šios paslaugos dėka jaunoms moterims, patyrusioms smurtą, jų šeimos nariams bei artimiausiems giminaičiams teikiama psichologinė pagalba, siekiant suteikti ilgilaikę pagalbą ir užtikrinti aukų bei jų artimųjų psichoemocinę gerovę. Profesionalų komanda (smurto intervencijos ekspertai, lyčių lygybės konsultantai bei karjeros konsultantai) rengia planą, skirtą padėti nepilnametėms ir jų šeimos nariams.

Veiksmų planas:

- Veiksmų modelis jaunoms merginoms;
- Šeimos narių konsultantavimas;
- Neformalus pagalbos tinklas.

Tikslinės grupės:

- 14-18 metų merginos, patyrusios smurtą;
- merginų, patyrusių smurtą, tėvai arba globėjai.

Plane yra numatytos mokymo dienos medicinos, švietimo ir socialinio darbo srities specialistams, siekiant anksti nustatyti smurtą jaunimo tarpe (2016 m. buvo apmokyta 1000 žmonių). Į projektą įtraukiant mokymo dienas, projektas turi didesnį poveikį.

Poveikis/nauda:

Praėjusiais metais šioje programoje dalyvavo 125 paauglės. Panaši situacija buvo ir ankstesniais metais – programoje dalyvavo 129 paauglės. Nuo pat programos pradžios – 2013 metų – šią paslaugą gaunančių merginų skaičius nuolat auga, o tai reiškia, kad programa yra svarbi ir daro didelį poveikį.

Bendradarbiaujant įvairių sričių specialistams, pasiekiamas didesnis poveikis. Tai padeda lengviau pasiekti galutinius tikslus, skirtus problemai spręsti.

„BIG Coordination“ (šeiminio smurto intervencijos centro Berlyne dalis), Vokietija

Institucija	BIG e. V. - Berliner Interventionszentrale bei häuslicher Gewalt (šeiminio smurto intervencijos centras Berlyne)
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	Iki 2001 metų finansuotas kaip pavyzdinis projektas šalyje, nuo 2001 metų laikomas gera praktika Vokietijoje
Daugiau informacijos:	http://www.big-berlin.info/

Šeiminio smurto intervencijos centras BIG, įkurtas 1995 metais, siekia sukurti socialines sąlygas, kurios užkirstų kelią smurtui ir tuo pačiu prisideda prie geresnės apsaugos bei tinkamos paramos moterims ir jų vaikams.

Tikslas:

kurti ir vykdyti tinkamas prevencijos ir intervencijos strategijas, skirtas kovai su šeiminiu smurtu Berlyne.

Siekiant įgyvendinti šį tikslą, projekto „BIG Coordination“ metu dėmesys skiriamas šioms penkioms pagrindinėms veiklos sritims:

- paramos paslaugos moterims, patyrusioms šeiminių smurtą;
- paslaugos vaikams ir jaunimui;
- apsaugos priemonės, skirtos moterims migrantėms;
- teisėsauga;
- darbas su smurtautojais.

Kiekvienai aukščiau paminėtai veiklos sričiai BIG rengia konkrečias priemones, skirtas įvairioms paramos paslaugoms moterims ir jų vaikams. BIG užsiima viešaisiais ryšiais, kelia sąmoningumo lygį ir kovoja už tai, kad smurtas artimoje aplinkoje nebebūtų „draudžiama“ tema. Projekto metu taip pat yra rengiami mokymai specialistams, sprendžiantiems šeiminio smurto problemą.

Pasiekimai/poveikis:

Efektyvus ir sklandaus koordinavimo dėka paramos sistema buvo stipriai patobulinta. BIG analizuoja intervencijos procedūras, kad nustatytų paramos sistemos struktūros silpnąsias vietas ir trūkumus. Be to, BIG siekia stiprinti bendravimą ir bendradarbiavimo santykius tarp visų šalių, (pvz., policijos, jaunimo gerovės institucijų, teismų sistemos, moterų projektų), dalyvaujančių intervencijose kovojant prieš smurtą artimoje aplinkoje.

Nauda:

- **Efektyvus ir sklandus skirtingų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas.** Projekto „BIG Coordination“ metu organizuojamas tarnybų, teikiančių smurto artimoje aplinkoje intervencijos paslaugas ir įvairių institucijų bendradarbiavimas, siekiant paspartinti intervencijų ir paramos procedūras. Šio bendradarbiavimo skatinimas labai padeda palaikyti dialogą, atpažinti struktūrinius trūkumus ir kurti naujas priemones.
- **Dėmesys moterų poreikiams.** Sukurtos priemonės ne tik padeda tobulinti intervencijos paslaugas, bet ir atsižvelgia į moterų poreikius.
- **Vaikų apsauga.** Mokyklų, valdžios institucijų, teismų ir policijos bendradarbiavimas organizuojamas kaip galima sklandžiau, pirmiausia siekiant, kad priimamuose sprendimuose būtų atsižvelgiama į vaikų interesus.
- **Apsaugos priemonės, skirtos moterims migrantėms.** BIG siekia išspręsti struktūrines problemas, palengvinant bendradarbiavimą tarp paramos paslaugas teikiančių institucijų, valdžios institucijų ir moterų migrantų.
- **Darbas su smurtautojais.** BIG siūlo tolimesnius mokymus teisėjams, prokurorams, ir apylinkių advokatams kuriuose pabrėžiamas darbo su smurtautojais būtinumas.

Geras įvairių suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas ir bendravimas užtikrina, jog aukoms nebereikia vėl ir vėl pasakoti savo istorijos. Tai gali užkirsti kelią antriniam aukų persekiojimui.

Oranžinio namo (oland. Oranje Huis) modelis (Nyderlandai)

Institucija	Blijf Groep
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2008-2011. Vyksta iki šiol
Daugiau informacijos:	http://www.blijfgroep.nl/ http://www.endvawnow.org/uploads/browser/files/shelter_netherlands_case_study_oranje_huis.pdf

„Oranžinis namas“ (oland. Oranje Huis) – moterų prieglauda Olandijoje, kurios veikimo principas skiriasi nuo kitų moterų prieglaudų: ši prieglauda yra matoma ir atpažįstama – yra atskleidžiama jos vieta. Prieglaudoje yra įsikūręs pagalbos centras asmenims, patyrusiems smurtą artimoje aplinkoje - tokiu būdu paslaugos yra teikiamos vienoje vietoje siekiant nuo ankstyviausio etapo užtikrinti paramą moterims, patiriančioms smurtą artimoje aplinkoje.

„Oranžinio namo“ modelio tikslai yra:

- 1) *būti lengvai pasiekiamu asmenims, atvykstantiems iš skirtingų vietovių;*
- 2) *padidinti prieinamumą;*
- 3) *padėti greičiau sumažinti šeiminių smurtą.*

Siekiant įgyvendinti šį modelį, ypatingai svarbu atkreipti dėmesį į:

- rizikos įvertinimą;
- galimybę teikti individualias konsultacijas moterims ir vyrams;
- visų smurtą lėmusių veiksnių analizę, pokyčių galimybes bei ateities norus;
- įgalinimą ir motyvaciją keistis;
- pagalbą priimant sprendimus;
- vaikus ir tėvystę;
- kitus reikšmingus aspektus: sveikatą, darbą, socialinius tinklus ir t. t.

Pasiekimai/poveikis:

- Atviroje aplinkoje klientai jaučiasi saugiai;
- Klientai jaučia, kad jų norai yra gerbiami;
- Kalbėjimas su vaikais ir dėmesys konkretiems jų poreikiams yra labai vertinami, tačiau šioms sritims reikėtų skirti dar daugiau dėmesio;
- Teikiant paramą visai šeimai yra lengviau spręsti smurto artimoje aplinkoje problemą. Nė viena moteris neišeina iš prieglaudos be saugumo plano, skirto jai ir jos vaikams;
- Pagalbos šeimai programos padeda moterims realiai įvertinti savo lūkesčius ir pokyčių galimybes. Tiesioginis smurtautojų įtraukimas į plano rengimą padeda moterims pamatyti teigiamas ir neigiamas savo santykių puses.
- Pagerėja bendradarbiavimas su policija ir kitomis tarnybomis.

V. PRAKTIŠNĖS PRIEMONĖS MOTERIMS, PATYRUSIOMS SMURTAŲ ARTIMOJE APLINKOJE:

Išmanioji pagalbos programėlė moterims (Austrija)	
Institucija	Austrijos federalinė moterų ir sveikatos ministerija
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	Pradėta 2016 m. – nauja iniciatyva
Daugiau informacijos:	http://www.bmgf.gv.at/home/femHelp_App/

Išmanioji pagalbos programėlė moterims -

moterims skirta mobilioji paslauga, kurią galima parsisiųsti į išmaniuosius telefonus, turinčius „Android“ arba „iOS“ operacines sistemas.

Šios išmaniosios programėlės tikslas – pasiūlyti dar vieną prieinamą paslaugą moterims, patyrusioms smurtą artimoje aplinkoje: greitai ir lengvai susisiekti su prieglobstį arba intervencijos paslaugas teikiančiomis įstaigomis Austrijoje. Naudojantis programėle galima tiesiogiai skambinti skubios policijos pagalbos numeriu bei į Austrijos moterų pagalbos liniją. Ši išmanioji programėlė taip pat yra prieinama moterims, turinčioms klausos sutrikimų.

Be to, programėlė leidžia užfiksuoti galimus smurtinius veiksmus. Tam tikrus dokumentus galima apsaugoti naudojant PIN kodą, kad būtų galima išsaugoti sužalojimų nuotraukas arba aprašyti smurto atvejus, naudojantis klausimynais ir balso atmintinėmis. Klausimynai taip pat yra svarbi rizikos įvertinimo priemonė, vertinant smurtautojo veiksmus.

Ši išmanioji programėlė yra prieinama įvairiomis kalbomis: bosnių, kroatų, serbų, anglų ir turkų. Ji taip pat yra skirta padėti moterims migrantėms. Programėlės veikimo principas yra paaiškintas trumpuose vaizdo įrašuose (prieinami ir anglų kalba).

PRIEMONĖS, SKIRTOS UŽKIRSTI KELIĄ SMURTUI ARTIMOJE APLINKOJE:

Projektas „Santykiai be smurto“ (Šveicarija)

Institucija	Ciurichas – Fachstelle für Gleichstellung (lyčių lygybės institutas)
Daugiau informacijos:	http://www.bmgf.gv.at/home/femHelp_App/

Projektas „Santykiai be smurto“

yra vykdomas mokyklose ir yra laikomas labai svarbia iniciatyva, siekiant užkirsti kelią smurtui santykiuose.

Tyrimai rodo, jog paaugliai dažnai patiria seksualinį smurtą pirmųjų santykių su panašaus amžiaus žmonėmis metu. Ilgą laiką ši tema buvo tabu – tokio pobūdžio smurto poveikis dažnai yra nematomas, tačiau tokia patirtis sukelia ilgalaikes pasekmes bei neigiamai veikia tolimesnius santykius.

Projekto „Santykiai be smurto“ tikslas – didinti jaunų žmonių sąmoningumą bei parodyti jiems, kad smurto santykiuose toleruoti negalima. Šis projektas taip pat yra svarbi priemonė bendraja prasme: svarbu užkirsti kelią smurtui labai jaunų žmonių santykiuose, nes smurto ratas dažnai pradeda sukintis labai ankstyvame amžiuje.

Norint kelti paauglių sąmoningumo lygį, svarbu teikti jiems informaciją ir pagalbą.

- Skirtingoms rizikos grupėms – tiek aukoms, tiek smurtautojams – reikalingos specialios paslaugos. Pažeidžiamiesiems paaugliams reikia įvairių lengvai prieinamų priemonių, kurias jie gali naudoti anonimiškai, nepriklausomai nuo bendraamžių aplinkos (pvz., paslaugos, integruotos į naujas žiniasklaidos priemones);
- Reikėtų numatyti specialias prevencines ir intervencines priemones paaugliams jų aplinkoje. Tai paskatintų paauglių tikimybę pasinaudoti siūlomomis paslaugomis;
- Prevencines priemones reikėtų taikyti atsižvelgiant į amžių;
- Vykdamas prevencines ir intervencines priemones, reikėtų atsižvelgti į lyčių skirtumus.

Svarbu imtis rimtų priemonių mokyklose:

reikėtų remti mokyklas, jose kuriant sistemą, kuri padėtų atpažinti seksualinio ir kitokio pobūdžio smurto atvejus ankstyvoje stadijoje.

Labai svarbu stiprinti jaunus žmones ankstyvame amžiuje, ypač – tas jaunų žmonių grupes, kurioms yra rizika įsitraukti į smurtinius santykius (tai yra tuos, kurių namuose buvo smurtaujama, kurie yra patyrę prievartą bei tuos, kurie yra priklausomi nuo alkoholio/narkotikų). Ankstyvas darbas su potencialiais smurtautojais bei informacinė kompanija, siekiant atpažinti problemą, taip pat padeda užkirsti kelią smurto artimoje aplinkoje plitimui.

„Atitinkamų švietimo švietimo priemonių rinkinys „Tikėkis pagarbos“ (Jungtinė Karalystė)	
Institucija	Moterų pagalba (Jungtinės Karalystės tarnybabiuras)
Daugiau informacijos:	https://www.womensaid.org.uk/what-we-do/safer-futures/expect-respect-educational-toolkit/ https://www.womensaid.org.uk/

Švietimo priemonių rinkinys „Tikėkis pagarbos“

prevencinių priemonių rinkinys, skirtas pradinio ir vidurinio ugdymo mokyklų moksleiviams.

Šis rinkinys skirtas mokytojams, dirbantiems su įvairių amžiaus grupių moksleiviais. Rinkinio tikslas – padėti spręsti smurto artimoje aplinkoje problemą, naudojant prevencines priemones ir gilinant suvokimą apie problemą.

„Vis labiau pripažįstama, jog tai, kaip vaikai ir jaunuoliai gyvena namuose, gali turėti didelę įtaką jų gebėjimui pilnai dalyvauti mokykliniame gyvenime bei jų akademiniais pasiekimams. Be to, vaikai ir jaunuoliai yra nauja potencialių smurto artimoje aplinkoje aukų ir smurtautojų karta, todėl mokyklos yra ta vieta, kurioje galima iškelti šią problemą, diskutuojant saugioje, struktūrizuotoje mokymosi aplinkoje.

Atitinkamų švietimo priemonių rinkinys:

- paneigia mitus apie smurtą artimoje aplinkoje;
- skatina vaikus ieškoti pagalbos ir saugumo;
- propaguoja sveikus santykius – santykius be smurto.“

Priemonių rinkinį galima atsispausdinti PDF formatu ir naudoti bet kokiame kontekste. Rinkinys skirtas dirbti su vaikais, tačiau jį taip pat galima naudoti ir dirbant su suaugusiais. Pagrindinė rinkinio kalba – anglų, todėl jis yra labai naudingas žmonėms, turintiems žemą raštingumo lygį arba žmonėms, kuriems anglų kalba yra antroji kalba. Rinkinyje pateikta informacija yra aiški, lengvai suprantama bei lengvai susiejama su įvairiais kontekstais, o tai svarbu dirbant su skirtingomis asmenų grupėmis.

Švietimo priemonių rinkinio „Tikėkis pagarbos“ nauda:

- Rinkinys yra skirtas vaikams ir jauniems žmonėms kaip prevencinė priemonė, todėl gali padėti sumažinti smurtą artimoje aplinkoje ateityje;
- Rinkinys skatina vaikus ir jaunus žmones, kurie galbūt patiria smurtą artimoje aplinkoje, ieškoti pagalbos ir suprasti savo patirtį.

Darbas – saugi vieta asmenims, patiriantiems smurtą artimoje aplinkoje (Jungtinė Karalystė)

Institucija	Įmonių aljansas
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	Judėjimas prasidėjo 1991 metais ir iki šiol tęsiasi internetinėje erdvėje
Daugiau informacijos:	http://thecorporatealliance.co.uk/ http://16daysofaction.co.uk/toolkit/

„16 dienų prieš smurtą artimoje aplinkoje“ – įmonių aljanso informacinė kampanija ir priemonių rinkinys, kurį naudoja įmonės, remiančios veiksmus, nukreiptus prieš smurtą artimoje aplinkoje.

Kampanija vykdoma tarptautiniu mastu – prie jos reklamos prisideda žmonės iš 187 šalių.

Judėjimas „16 dienų prieš smurtą artimoje aplinkoje“ įmonėse rėmėsi originaliu judėjimu *ir pritaikytas įmonėms. Šios akcijos metu daugiausia dėmesio skiriama tam, kokią įtaką darbo vietoje daro smurtas artimoje aplinkoje.*

Priemonės:

plakatai; priemonių rinkinys; informaciniai pranešimai (specialios teisinės ir politinės gairės darbdaviams); tinklalaidės, trumpos žinutės; tinklaraštis.

Priemonių rinkinys – trumpas rinkinys, skirtas įmonėms, kurios 16 dienų siekia atkreipti dėmesį į smurto artimoje aplinkoje problemą ir su juo kovoti. Įmonės, norinčios pašalinti smurto poveikį darbo vietoje, turėtų prisijungti prie įmonių aljanso ir siekti ateities, kurioje smurto artimoje aplinkoje problema sprendžiama greitai ir efektyviai.

Sveikinamasis žodis tinklaraštyje: **„Darbas – saugi vieta asmenims, patiriantiems smurtą artimoje aplinkoje“**

„Priemonių rinkinio“ nauda:

- Asmenys, patyrę smurtą artimoje aplinkoje, gauna papildomą pagalbą ir konsultacijas darbo vietoje – saugioje erdvėje, kurioje jie gali pasakyti apie problemą ir gauti pagalbą. Darbdaviai dažnai susitinka su savo darbuotojais, todėl gali atpažinti asmenį, kuris patiria smurtą, ir nukreipti jį/ją, kur kreiptis norint gauti profesionalias paslaugas.

Savanoriškas Sevilijos universiteto (Ispanija) bendruomenės tinklas, skirtas aptikti ir palaikyti asmenis, patyrusius padėti asmenims, patyrusiems smurtą dėl lyties pagrindu (Ispanija)

Institucija	Sevilijos universitetas
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	Vykdomas nuo 2013 m.
Daugiau informacijos:	http://institucional.us.es/vgenero/

Projektą sudaro dvi pagrindinės dalys, padedančios veiksmingai spręsti problemą:

- 1) ypatingas dėmesys skiriamas asmenims, patyrusiems smurtą dėl lyties;
- 2) dėmesys prevencinėms priemonėms – sąmoningumo ir problemos suvokimo didinimui.

Bendruomenės tinklo tikslai:

- didinti universiteto bendruomenės jautrumą apie smurtą lyties pagrindu, teikiant pagalbą ir žinias apie prieinamus išteklius, atnaujinant savanorių grupę bei tęsiant ankstesnius mokymus;
- teikti įgalinimo paslaugas universiteto bendruomenei bendrąja prasme, ypač – asmenims, patyrusiems smurtą lyties pagrindu, padedant sukurti aktyvią, refleksių ir atsakingą universiteto bendruomenę susiduriant su šia socialine problema;
- apmokyti būsimus specialistus aptikti ir užkirsti kelią destruktiviems ir/arba smurtiniams santykiams, taip išvengiant nepageidaujamų profesinių veiksmų, pvz., antrinio aukų persekiojimo;
- užkirsti kelią destruktiviems santykiams, aptikti vyrų šovinizmo atvejus;
- padėti aukoms, suteikti joms galimybę pasinaudoti esamais ištekliais.

Mokymai skirti:

- studentams: praktinė dalis (5 valandos) ir teorinė dalis (20 valandų);
- mokytojams ir tyrėjams bei administracijos ir paslaugų skyriaus darbuotojams: praktinė dalis (20 valandų).

Žmonės, kurie jau yra dalyvavę mokymuose ir anksčiau bendradarbiavę šiame projekte, taip pat gali mokyti ir tapti naujais instruktoriais. Šis mechanizmas padeda įgyvendinti projektą, palengvindamas naujų savanorių įsitraukimą.

Šio tinklo dėka galima didinti universiteto studentų sąmoningumą apie smurtą lyties pagrindu, kurti lygybę bei įgalinti moteris.

Poveikis/nauda:

Be tiesioginių mokymų (2013 metais juose dalyvavo 250 žmonių) taip pat yra vykdomos šios veiklos: organizuojamos parodos, kursai, kampanijos įvairiuose fakultetuose. Tai skatina labai akivaizdų ir aktyvų judėjimą prieš smurtą lyties pagrindu: suvokimo apie lyčių lygybę didinimą, išteklių paskirstymą aplinkai ir galimoms aukoms, lydėjimą ir kt.

Projektas PAVD (Portugalija)

Institucija	Centro Social de Paróquia de Polvoreira
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2011-2013

Projekto PAVD tikslas – sutelkti dėmesį į problemas, susijusias su pilietiškumu, lygybe, smurtu artimoje aplinkoje ir prekyba žmonėmis. **Pagrindiniai projekto tikslai:**

- skatinti lyčių aspekto integravimą, derinant šią strategiją su konkrečiais veiksmais, įskaitant pozityvias priemones, kuriomis siekiama įveikti nelygybę, kuri labiausiai paveikia moteris;
- kovoti su lyčių stereotipais žmogaus teisių gynimo srityje;
- informuoti, didinti suvokimą apie problemą, ugdyti ir mokyti specialistus įgūdžių, kurie reikalingi kovojant su smurtu artimoje aplinkoje;
- atspindėti įvairias realijas, kurios apibūdina prekybą žmonėmis, ypač – seksualinio išnaudojimo ir išnaudojimo darbu tikslais.

Pagrindiniai projekto paramos gavėjai – bendra Guimarães ir Vizela bendruomenė.

Pasiekimai/poveikis/nauda:

- Sukurtas inovatyvus techninių-educacinių priemonių rinkinys (filmas „Blitz“, dokumentika, trumpametražiai filmai, naujienos, dinaminiai įrašai), perduodamas mokykloms, siekiant palengvinti tam tikrų informavimo veiksnių tęstinumą;
- Viešuosiuose laisvalaikio centruose buvo surengtos naktinės reklamos kampanijos;
- Parodos „Batai už lygybę“ organizavimas. Pagrindinė „Batai už lygybę“ parodos idėja – dalyvaujamas meninės produkcijos procesas, kurį galima taikyti bet kokiai temai ir meninei paramai: paroda plečia komunikacijos bazę ir padidina imlumą temoms;
- Keliomis pamainomis aplankyta fotografijų paroda „Sudaužyta širdis: pasakyk ne smurtui“;
- Pradėjo veikti psichoedukologinės intervencijos kabinetas;
- Per pirmuosius dvejus metus programoje dalyvavo įvairūs bendruomenės nariai: 322 moksleiviai, 51 personalo darbuotojas (mokytojai ir kiti darbuotojai) ir 256 mokyklai nepriklausantys asmenys.

Šio projekto dėka išaugo noras pranešti apie patiriamą smurtą: dabar aukos yra sąmoningesnės ir supranta, kaip svarbu apie smurtą pranešti policijai ir sveikatos priežiūros centrums.

SĄMONINGUMO DIDINIMO KAMPANIJOS:

Nacionalinė visuomenės informavimo kampanija „2in2u“ (Airija)

Institucija	Moterų pagalba (Airijos tarnyba)
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2011 (vyksta iki šiol)
Daugiau informacijos:	http://www.2in2u.ie/ https://www.womensaid.ie/ https://www.facebook.com/womensaid.ie/

Nacionalinės visuomenės informavimo kampanijos „2in2u“ tikslas -

akcentuoti smurto ir prievartos, kurią jaunos moterys patiria santykiuose, problemą.

Moterų pagalbos kampanija „2in2u“ specialiai skirta jaunesnio amžiaus moterims, siekiant išvengti naujos smurto artimoje aplinkoje kartos.

Moterų pagalbos kampanija „2in2u“ pabrėžia tai, jog ankstyvose santykių stadijose vaikinai merginą gali tiesiog apipilti dėmesiu, tačiau, santykiams tęsiantis, dėmesys, kuris anksčiau atrodė pozityvus, palaipsniui gali tapti neigiamu, kontroliuojančiu dėmesiu ir moteriai tampa sunkiau išsiskirti arba ieškoti pagalbos.

Kampanijos „2in2u“ išteklių:

- kampanijos interneto svetainė: <http://www.2in2u.ie/>;
- vadovas moterims, patiriančioms skaitmeninį priekabiavimą;
- vadovas „What to do if you are a victim of Revenge Porn?“ (liet. „Ką daryti, jei esate keršto pornografijos auka?“);
- sąmoningumo didinimo plakatas;
- kampanijos „2in2u“ informacinis plakatas apie tai, kokie yra smurto santykiuose įspėjamieji ženklai (A3 formatas).

Kampaniją rėmė airių modelis, laidų vedėja ir straipsnių autorė Vogue Williams. Kampanijai vadovavo ir ją vykdė Moterų pagalbos komanda.

Kampanijos „2in2u“ nauda:

- Jaunos moterys tobulina savo žinias ir supratimą apie tai, kas yra sveiki ar nesveiki santykiai. Jos supranta, jog savininkiškas elgesys, kontrolė ir privatumo trūkumas yra prievartos formos. Tai padeda jaunesnio amžiaus moterims suvokti, kad jos patiria prievartą ir užkirsti kelią smurtui ateityje.
- Kampanija taip pat didina esamų ir potencialių kaltininkų sąmoningumą apie tai, kad toks jų elgesys yra nesveikas ir nepriimtinas.

Informacija norintiems pasinaudoti kampanijos paslaugomis arba prisidėti prie jos įgyvendinimo:

Perskaitykite informaciją, esančią Moterų pagalbos ir kampanijos „2in2u“ interneto svetainėse. Paprašykite kampanijos paketo elektroniniu paštu comms@womensaid.ie ir atsisiųskite prieinamą medžiagą.

Fotoprojektas „Superherojės“ (Lietuva)	
Institucija	Pilietinė iniciatyva „Moterys kalba“
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2016
Daugiau informacijos:	https://www.facebook.com/MoterysKalba/

„**Moterys kalba**“ - tai pilietinė iniciatyva, kurią vykdo penkios moterys, kurios yra skirtingų profesijų atstovės. Iniciatyvos tikslas – skleisti lyčių lygybės idėjas ir šviesti visuomenę probleminiais socialiniais klausimais, stiprinti moterų pasitikėjimą savimi ir moterų solidarumą.

Šia iniciatyva siekiama, jog moterys žiniasklaidoje būtų vaizduojamos realistiškai, įvairiapusiškai ir pagarbiai.

Fotoprojektas „Superherojės“

Superherojės – tai penkios moterys, kurios tapo modeliais ir pozavo portretams. Šios moterys patyrė mylimo žmogaus smurtą. Jos žino, ką reiškia, kai meilės jausmas žmogui pasikeičia į baimės jausmą, o namai tampa vieta, į kurią nebesinori sugrįžti. Jos žino, kas yra tikras skausmas – tiek fizinis, tiek dvasinis. Nepaisant to, ką šioms moterims teko patirti, jos savyje rado ryžto ir drąsos palikti namus, palikti ankstesnį gyvenimą ir smurtaujantį partnerį – dabar jos kuria savo ateitį iš naujo. Jos yra mūsų SUPERHEROJĖS.

Projekto „Superherojės“ tikslas - sutelkti visuomenės narius, kad jie taptų palaikančia ir padedančia bendruomene, kuri ne smerkia, o skatina elgtis ryžtingai. Projekto tikslas – pakeisti visuomenės požiūrį į smurtą ir paskatinti nelikti abejingais.

Kiekviena dalyvė (moteris, patyrusi šeiminių smurtą) buvo pristatoma kaip superherojė ir viešai pasidalijo asmenine skausminga smurto artimoje aplinkoje patirtimi. Visos projekto dalyvės buvo fotografuojamos, o jų nuotraukomis ir istorijomis buvo atvirai dalijamasi įvairiuose interneto portaluose. Projekto pabaigoje buvo surengta foto galerija, kurios pasižiūrėti atvyko žymūs Lietuvos žmonės.

Projektas „Superherojės“ – pavyzdys kitoms moterims, patiriančioms šeiminių smurtą. Ši iniciatyva skatina moteris kalbėti ir papasakoti apie savo patirtį. Be to, projektas ragina atkreipti dėmesį į šeiminių smurto problemą ir nelikti abejingais.

Bendruomenė „Feministing“ (Italija)

Institucija	Bendruomenė „Feministing“
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2014 - dabar
Daugiau informacijos:	http://feministing.com/2016/06/01/gender-violence-in-italy-the-cultural-challenge-toward-a-safer-country-for-women/

„Feministing“ -

virtuali bendruomenė, vadovaujama ir skirta jaunoms feministėms. Jau daugiau nei dešimtmetį jos siūlo aiškią ir tvirtą feministinę poziciją, analizuodamos įvairias visuomenės gyvenimo sritis: nuo pop kultūros iki politikos ir įkvepia jaunus žmones imtis realių pokyčių – tiek virtualioje erdvėje, tiek realiame gyvenime.

Pasiekimai/poveikis:

Apžvelgiamos įvairios lyčių lygybės temos, kurios ypač stipriai veikia jaunąją kartą. Atsižvelgiant į visus kultūrinius iššūkius, su kuriais Italijos moterys susiduria visuomenėje, tai yra veiksminga geroji praktika.

Kai kuriais atvejais moterys gauna naudos iš šios bendruomenės; yra konfidencialūs moterų, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje liudijimai, taigi tai yra geroji terapijos arba sąmoningumo didinimo praktika.

„Pilietinė drąsa yra naudinga visiems“ – visuomenės telkimas kaimo vietovėje (Vokietija)

Institucija	Fachdienst für Gleichstellung, Integration und Prävention des Landkreises Diepholz (lyčių lygybės, integracijos ir prevencijos tarnyba Diepholzo rajone, valstybinė institucija)
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2011/2012 (vyksta iki šiol)
Daugiau informacijos:	https://buergermut.jimdo.com/

Kaip galima sutelkti pilietinę visuomenę, kalbant smurto artimoje aplinkoje tema kaimo vietovėje, buvo sėkmingai parodyta pavyzdiniame projekte „Bürgermut tut allen gut“ (liet. „Pilietinė drąsa yra naudinga visiems“), kuris vyko Diepholzo rajone. Dvejus metus trukusio projekto metu buvo sukurti ir išbandyti nauji metodai, skirti stiprinti pilietinę drąsą kaimo vietovėse. Pagrindinė projekto mintis yra ta, jog asmenys, kurie patiria smurtą artimoje aplinkoje, gauna paramą ir solidarumą savo socialinėje aplinkoje.

Tikslas:

didinti pilietinės visuomenės kaimo vietovėje suvokimą apie smurtą artimoje aplinkoje ir paskatinti žmones imtis aktyvių veiksmų pastebėjus smurto atvejus, nekeliant pavojaus sau patiems.

Siekiant įgyvendinti šį tikslą, buvo suburta tarpdisciplininė mobilioji komanda, kurią sudaro ekspertai ir savanoriai, kurie naudoja įvairius metodus:

- apskritojo stalo diskusija bendruomenės centruose;
- Informacinės medžiagos ir informacinių stendų platinimas gatvėse;
- kalbėjimas susėdus prie stalo (angl. kitchen table talk);
- mokymai piliečiams, susidomėjusiems smurto artimoje aplinkoje tema (pvz., kaip atpažinti smurto artimoje aplinkoje požymius) ir praktiniai patarimai galimoms intervencijoms;
- mokymo moduliai 14-16 metų moksleiviams;
- atvirų durų dienos prieglaudose, policijoje ar kitose pagalbos tarnybose, skirtos asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje.

Priemonės, kurios buvo specialiai sukurtos kaimo vietovėms, gali būti lengvai perduodamos kitoms savivaldybėms, siekiant sukurti efektyvias prevencines priemones pakankamai mažomis sąnaudomis.

Pasiekimai/poveikis:

Projektas padėjo atsikratyti egzistuojančių stereotipų ir prietarų apie smurtą artimoje aplinkoje. Jis suteikė piliečiams pagrindines žinias apie šį reiškinį ir praktiškai parodė, kokią pagalbą galima pasiūlyti asmenims, nukentėjusiems nuo šeiminio smurto.

Nauda:

- **padidėjęs sąmoningumas apie smurto artimoje aplinkoje reiškinį.** Šeiminis smurtas jau nebėra draudžiama tema: žmonės turi drąsos apie tai kalbėti savo kaimynystėje. Jie žino, kokios paramos paslaugos yra prieinamos ir kur kreiptis, norint jas gauti.
- **padidėjęs solidarumas asmenims, patyrusiems smurtą.** Sumažėjus kontakto baimei, kaimynai asmenims, patyrusiems smurtą artimoje aplinkoje, siūlo pagalbą, parodo solidarumą bei padeda nutraukti socialinę atskirtį.
- **padidėjęs bendrumo jausmas.** Įvairios veiklos padėjo sukurti bendrumo jausmą minėtose vietovėse ir paskatino socialinę sanglaudą kaimynystėje.

Visuomenės informavimo kampanija „Žinok savo teises“ (Nyderlandai)

Institucija	MOVISIE Welsaen fondas ir Kezban fondas
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	2012
Daugiau informacijos:	https://www.movisie.com/publications/toolkit-against-violence

Nacionalinė darbo grupė „Mudawwanah“ inicijavo projektą „Žinok savo teises“, kuris skirtas šviesti moteris migrantės, informuoti jas apie jų teises bei įgalinti. Projektu taip pat siekiama suteikti žinių apie institucines ir organizacines programas bei sukurti tvirtą kompetencijos ir bendradarbiavimo tinklą. Darbo grupės „Mudawwanah“ tikslas taip pat yra pagerinti moterų migrančių, vaikų ir jaunų žmonių teisinį statusą.

Tikslas:

tobulinti prevencines kampanijas, skirtas žmonėms su migracijos praeitimi, kad jie žinotų apie savo teises ir prieinamas paslaugas.

Projekto tikslinės grupės yra ir moterys migrantės, ir profesionalai bei savanoriai, aktyviai dirbantys sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos, globos bei teisinėse tarnybose.

Pagrindinės veiklos sritys yra šios:

- **Mokymai „informacijos pareigūnams“.** Apie 100 vyrų ir moterų iš 5 šalies regionų yra apmokyti kalbėti migrantams skirtuose susitikimuose.
- **Informaciniai susitikimai migrantams:** mokyklose, bendruomenių centruose ir organizacijose.
- **Paramos vieta ir telefono linija,** kurių tikslas – pasiūlyti pagalbą nuo pat pirmojo skambučio, kad moterys migrantės galėtų grįžti į Nyderlandus bei suorganizuoti joms pagalbą ir pastogę;
- **Informaciniai susitikimai profesionalams.** Informacija, patarimai ir konsultavimas apie smurto artimoje aplinkoje identifikavimą ir paramą bei apie tai, kaip stiprinti bendradarbiavimą ir optimizuoti (bendrą) priežiūrą ir paramą;
- **Bendradarbiavimo sutartys.** Kuriamas ekspertų, advokatų ir socialinių darbuotojų tinklas, daugiausia dėmesio skiriantis identifikavimui, nukreipimui ir paramai.
- **Lobizmas tarp politikos formuotojų ir politikų, siekiant pagerinti žmogaus teisių politiką ir teisinį migrantų statusą.**

Pasiekimai/poveikis:

- Geresnis migrantų (moterų ir vyrų) suvokimas apie savo teises, dalyvaujant informaciniuose susitikimuose bei išaugęs įgalinimo jausmas;
- Aktyvesnis bendravimas bei suvokimas apie socialinės aplinkos įtaką ir tradicinius modelius; taip pat geresnis išmanymas apie procedūras, reglamentus, problemas santuokoje, partnerio pasirinkimą, vaikus ir skyrybas.

Nauda:

Švietimas ir diskusijos suteikia moterims daugiau galimybių, padeda joms būti nepriklausomoms ir reikalauti savo bei savo vaikų teisių. Visose šalyse turime įvairių etninių bendruomenių, kurių žinios gali būti menkos arba gali jų visai nebūti, nekalbant apie prieigą prie paslaugų, skirtų moterims, patyrusioms smurtą artimoje aplinkoje. Idėja rengti „informacijos pareigūnus“, kurie yra šių bendruomenių dalis, siekiant, kad jie galėtų perduoti visą informaciją savo bendruomenei, yra tikrai gera: ją galima lengvai perduoti kitoms šalims bei kitokio pobūdžio smurtą patiriantiems asmenims.

VIII. PRIEMONĖS, SKIRTOS DIRBTI SU SMURTAUTOJAIS:

Elektroninės agresorių Elektroninė smurtautojų priežiūros programa (Portugalija)	
Institucija	Bendra reintegracijos ir profesionalių paslaugų direkcija (DGRSP)
Įgyvendinimo metai ir laikotarpis	Vykdoma nuo 2009 m.
Daugiau informacijos:	http://www.tvi24.iol.pt/sociedade/28-02-2017/metade-dos-arguidos-com-pulseira-eletronica-sao-agressores-de-violencia-domestica

Šia **programa** siekiama skatinti agresorių sąmoningumą ir prisiimti atsakomybę už savo smurtinį elgesį, taip pat – mokytis alternatyvių būdų, kaip sumažinti recidyvizmą. Programa skirta smurtautojams, kuriems netaikomas suėmimas nei prieš teismo procesą, nei po jo bei smurtautojams, kuriems nuosprendžio vykdymas yra atidėtas.

Elektroninės smurtautojų priežiūros programa – tai kontrolės programa, draudžianti agresoriui užmegzti ryšį su asmeniu, patyrusiu smurtą, (nutolimo tvarka). Adresatai: smurtautojai, kuriems teisine tvarka taikomos su laisvės atėmimu nesusijusios priemonės tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek po bylos nagrinėjimo ar laikino bausmės sustabdymo.

Programos tikslai:

- sumažinti kalėjimuose esančių žmonių skaičių ir su tuo susijusias išlaidas;
- nuolat griežtai stebėti, kaip yra laikomasi teismo sprendimų;
- teikti naujas priemones, skirtas pakartotinei smurtautojų socializacijai;
- mažinti smurtą artimoje aplinkoje.

Pagrindinės programos priemonės:

- aprūpinimas apykojėmis;
- smurtautojų stebėjimas;
- statistinių duomenų rinkimas.

Pasiekimai/poveikis/nauda:

- Elektroninės priežiūros programa buvo taikoma 1706 asmenims, kuriems nebuvo taikomos laisvės atėmimo bausmės;
- Remiantis Teisingumo ministerijos duomenimis, nuo tada, kai buvo pradėtas taikyti elektroninės priežiūros planas, nebuvo užregistruota jokių santuokinės žmogžudystės atvejų. Tai patvirtino faktą, jog buvo įmanoma sumažinti naujus užpuolimo atvejus (iš viso 20 atvejų);
- Pasak vyriausybės, 2016 metais teismai 423 smurtautojams uždraudė bendrauti su nuo jų nukentėjusiais asmenimis. 2016 metų lapkričio 24 dieną pagal geografinę vietą buvo stebimi 505 žmonės – elektroninės priežiūros programa užkirto kelią nužudymams;
- Duomenys rodo, jog į telekomunikacinės pagalbos planą (paslauga, greitai reaguojanti į pavojingas situacijas 24 valandas per parą) yra įtraukti 1025 žmonės.

Su smurtautojais susijusios intervencijos savaime yra inovatyvios, nes atsakomybė už veiksmus nuo aukos pereina agresoriui. Šiuo pokyčiu tikimasi suteikti neatidėliotiną apsaugą aukoms ir bausti smurtautojus keičiant jų elgesį, mažinant jų smurtinius impulsus. Bandant priversti smurtautojus prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir suvokti, kokios yra jų elgesio klaidos, siekiama pripažinti, kad smurtautojai yra sąmoningi žmonės, gebandys suvokti savo elgesį.

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

Šis projektas (2016-1-IE01-KA204-016906) yra finansuojamas Europos Komisijos programos Erasmus+ lėšomis. Šio leidinio turinys atspindi tik jo autorių požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.

www.emproveproject.eu